

วิทยพัฒน์

พลังแผ่นดินภาคเหนือตอนล่าง

นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา กทม.

ในท่ามกลางกระแสข่าวสถานการณ์ความเคลื่อนไหวทางสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม การทำมาหากิน เศรษฐกิจ โรคระบาด และ ฯลฯ จากท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วประเทศในแต่ละวันแต่ละเดือนที่ผ่านมา หากสังเกตให้ดีจะพบว่า มีดินแดนอยู่แถบหนึ่งที่ซึ่งนาน ๆ ที่จะปรากฏเป็นข่าวกับเขาสักหนและดินแดนที่ว่านี้ก็คือ ภาคเหนือตอนล่างที่จะเล่าถึงต่อไป

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) ได้ร่วมกับประชาคมจังหวัดทั้ง 8 ในภาคเหนือตอนล่าง จัดเวทีวิสัยทัศน์กว่า 10 ครั้ง เพื่อเตรียมจัดทำแผน ๙ ภายใต้การสนับสนุนจากสภาพัฒน์ จากข้อมูลและความความคิดเห็นที่ได้จากเวทีต่าง ๆ มีประเด็นที่สะท้อนระดับความน่าอยู่ของจังหวัดต่าง ๆ ในกลุ่มนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

- พื้นที่ป่าไม้ของภาคเหนือตอนล่างมีเหลืออยู่น้อยและมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต่ำ ในภาพรวมมีพื้นที่ป่าเฉลี่ย 23 % ต่อจังหวัดเท่านั้น โดยเฉพาะพิจิตรมีป่าเหลือเพียง 0.8 % และนครสวรรค์ 6.9 % ส่วนอุทัยธานี อุดรดิตถ์ และสุโขทัยยังมีป่าเหลืออยู่มากคิดเป็น 67 % , 39 % และ 34 % ตามลำดับ ป่าเขาหลวง (สุโขทัย) ป่าห้วยขาแข้ง (อุทัยธานี) และป่าทุ่งแสลงหลวง (พิษณุโลก - เพชรบูรณ์) เป็นที่ขึ้นชื่อว่ามีสมุนไพรที่อุดมสมบูรณ์มาก

- พื้นที่ทำกินมีจำนวนปานกลาง พิจิตรและนครสวรรค์มีมากที่สุด 75 % และ 68 % ตามลำดับ ส่วนอุดรดิตถ์ อุทัยธานี และพิษณุโลก มีสัดส่วนที่ทำกินค่อนข้างน้อย

- แม้จะมีระบบชลประทานที่ค่อนข้างดี แต่นั่นก็เป็นเพียงเฉพาะพื้นที่ในโครงการปฏิรูปที่ดินของเขื่อนนเรศวรเท่านั้น ที่ดินบริเวณดังกล่าวสามารถทำนาได้ถึงปีละ 2-3 ครั้ง ส่วนพื้นที่นอกบริเวณดังกล่าว รวมทั้งจังหวัดข้างเคียง ล้วนสะท้อนปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งสิ้น

การจัดการปัญหาทรัพยากรน้ำโดยใช้มาตรการเชิงเทคโนโลยีวิศวกรรม ซึ่งหมายถึงการสร้างเขื่อน

วิจัยปัญหา

พลังแผ่นดินภาคเหนือตอนล่าง

หรืออ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ และระบบคลองส่งน้ำอย่างที่เคยทำกันมานั้นต้องใช้เงินงบประมาณจำนวนมาก และส่งผลกระทบต่อทางสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมากดังนั้นน่าจะได้มีการพิจารณาว่าการใช้กระบวนการเชิงสังคมจัดหาแหล่งน้ำขนาดเล็ก ในแปลงทำกินส่วนบุคคลจะมีความเหมาะสมกว่าหรือไม่

- จังหวัดส่วนใหญ่ของภาคเหนือตอนล่างยังไม่พบปัญหาขยะล้นเมือง ยกเว้นที่พิจิตร และสุโขทัย ซึ่งมีขยะเหลือค้างวันละ 5 และ 7 ตัน ตามลำดับ จึงควรที่จะมีมาตรการเตรียมรับมือเสียแต่เนิ่น ๆ

- ปัญหามลภาวะด้านอื่นยังไม่มีสัญญาณเตือน ยกเว้นที่นครสวรรค์ซึ่งได้สะท้อนว่าจะเริ่มมีปัญหามลภาวะทางอากาศอยู่บ้างแล้ว

2. ด้านบริการสาธารณะขั้นพื้นฐาน

- การคมนาคมขนส่งและถนนหนทางค่อนข้างสะดวกสบายทั่วถึงแล้ว เช่นเดียวกับบริการไฟฟ้านั้นครอบคลุมเกือบ 100 % ของหมู่บ้าน ยกเว้นที่เพชรบูรณ์มีเพียง 73 % เท่านั้น

- บริการด้านโทรศัพท์และระบบประปามาตรฐานยังนับว่าขาดแคลนอยู่มากเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ

- ในเมืองส่วนใหญ่ยังไม่มีรถเมล์ประจำทางให้บริการประชาชน ยกเว้นพิษณุโลก และสุโขทัย เท่านั้นที่มีบริการดังกล่าวแล้ว

3. ด้านคุณภาพการศึกษาและประชากร

- ประชากรรวมของ 8 จังหวัด มีเพียง 6 ล้านคนเท่านั้น จังหวัดที่มีประชากรมากกว่าล้านคนคือ นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์ ประชากรภาคเหนือตอนล่างอาศัยอยู่กันเบาบางในชนบท ในขณะที่ในเมืองกลับอยู่กันอย่างหนาแน่นมากกว่าภาคอื่น ๆ ทั้งหมด ยกเว้น กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ดังนั้นประเด็นการพัฒนาด้านผังเมืองน่าจะมีความสำคัญสำหรับทุกจังหวัดของภาคนี้แล้ว

- ประชากรวัยแรงงานมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ (6 %) โดยพิจารณาคร่าว ๆ จากสัดส่วนของประชากรวัยแรงงานที่จบปริญญาตรีสูงกว่าสัดส่วนของภาคอีสานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น โดยเฉพาะที่กำแพงเพชร นครสวรรค์ และเพชรบูรณ์นั้นต่ำมากคือคิดเป็น 3.2% 3.9 % และ 4.4 % ตามลำดับ

สรภ. พิบูลสงคราม

ไทยพิมพ์

พลังแผ่นดินภาคเหนือตอนล่าง

อย่างไรก็ตามสัดส่วนนักเรียนที่เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีสูง และน่าสนใจติดตาม ดูว่าการปฏิรูปการศึกษาภาคปฏิบัตินั้น จะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของกำลังคนท้องถิ่นอย่างไร

4. ด้านสุขภาพอนามัยและบริการสาธารณสุข

- สังคมภาคเหนือตอนล่างมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากที่สุด (10.9 %) เมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่น ๆ โดยเฉพาะที่พิษณุโลก กับพิจิตรสูงประมาณ 15 % การเตรียมการเพื่อรองรับสังคมคนชรา เป็นประเด็นที่มีความสำคัญ
- การตายของทารกต่ำทุกจังหวัดยกเว้นกำแพงเพชร ในขณะที่เดียวกันอัตราการฆ่าตัวตายซึ่งสะท้อนระดับความเครียดของสังคมก็ต่ำด้วย ทั้งนี้ยกเว้น พิจิตร เพชรบูรณ์ และสุโขทัยที่มีการฆ่าตัวตายสูง

5. ด้านปัจจัยโอกาสทางเศรษฐกิจ

- รายได้จังหวัดของภาคเหนือตอนล่างเฉลี่ยตัวหัวประชากรอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างต่ำ คิดเป็นครึ่งหนึ่งของค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพชรบูรณ์ต่ำที่สุดประมาณ 29,000 บาท/หัวเท่านั้น การออมเฉลี่ยก็ต่ำตามไปด้วย
- ประชาชนมีการว่างงานในระดับปานกลางราวร้อยละ 3.8 และประชาชนยากจนมีต่ำกว่าร้อยละ 10 ในทุกจังหวัดยกเว้น อุทัยธานี เพชรบูรณ์ และสุโขทัย มีการว่างงานสูงคิดเป็น 25%, 16 % และ 16 % ตามลำดับ
- อย่างไรก็ตามพิจารณาเม็ดเงินงบประมาณที่ไหลเข้าในแต่ละปีพบว่า มีประมาณจังหวัดละ 8,600 ล้านบาท ซึ่งถือว่ามากกว่าค่าเฉลี่ยของภาคอื่น ๆ ดังนั้นน่าตั้งคำถามว่าในช่วงแผน ๙ นั้น จังหวัดภาคเหนือตอนล่างจะใช้เงินงบประมาณแผ่นดินนี้ให้สามารถแก้ปัญหาคนจนของตนอย่างยั่งยืนในเวลาที่รวดเร็วที่สุดได้อย่างไร

6. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- ภาคเหนือตอนล่างมีจำนวนคดีอุกฉกรรจ์น้อย แต่คดีค้ายาเสพติดมีค่อนข้างสูงมาก โดยเฉพาะที่พิษณุโลกและสุโขทัยคือราว 100 คดี/ประชากรแสนคน

สรภ.พิบูลสงคราม

ไทยพิบูลย์

พลังแผ่นดินภาคเหนือตอนล่าง

- ประชาชนได้รับอุบัติเหตุถึงขั้นบาดเจ็บ พิการ และเสียชีวิตในแต่ละปีอยู่ในระดับต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับภาคอื่น

7. ด้านความมั่นคงและเป็นระเบียบของสังคม

- อาจเป็นความโชคดีหรือทำเลที่ตั้งไม่อาจทราบได้ ภาคเหนือตอนล่างมีภัยธรรมชาติที่เกิดจาก น้ำท่วม ภัยแล้ง และแผ่นดินไหวน้อยมาก รวมทั้งอัคคีภัยก็อยู่ในระดับที่ต่ำด้วย แต่มีवादภัยสูงที่สุดเมื่อเทียบกับภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่จังหวัดพิจิตร และนครสวรรค์

- การชุมนุมเดินขบวนเรียกร้องมีเกิดขึ้นน้อยมาก

- การรวมตัวของชนชั้นกลางในรูปแบบสมาคมและมูลนิธิมีปริมาณต่ำมาก แต่การรวมตัวของชุมชนเข้มแข็งระดับรากหญ้ามีค่อนข้างสูง โดยเฉพาะที่ อุทัยธานี กำแพงเพชร และพิจิตรมีองค์กรชุมชนเข้มแข็งหนาแน่นมากคิดเป็น 151 , 123 และ 109 องค์กร/ประชากรแสนคนตามลำดับ

ในความคิดเห็นส่วนตัวนั้น ในเชิงปริมาณอยากเห็นองค์กรชุมชนเข้มแข็งมีจำนวนมากกกว่านี้อย่างน้อยสักสิบเท่าจึงจะเพียงพอต่อการสถาปนาโครงข่ายนิรภัยทางสังคม และเป็นรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับประชาสังคมของแต่ละท้องถิ่นได้

8. ด้านภาวะแวดล้อมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

- ภาคเหนือตอนล่างค่อนข้างตัดขาดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมาก ยกเว้นสุโขทัย มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสูงมากในลำดับต้น ๆ ของประเทศ คือมีถึง 24 แหล่ง/ประชากรแสนคนที่เดียว และอุทัยธานีก็มีแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 2 แบบมากกว่าที่อื่น ๆ ในภาค

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วภาคเหนือตอนล่างมีป่าไม้เหลืออยู่บ้าง แต่ความสมบูรณ์ต่ำ วัฒนธรรมประเพณีหาย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นโดดเด่น (มีสองราชธานี ที่สุโขทัย และพิษณุโลก มีพ่อขุนผาเมือง พ่อขุนรามคำแหงมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระยาพิชัยดาบหัก ฯลฯ) ที่ดินทำกินกว้างขวางชลประทานดี ประชากรหนาแน่นพอประมาณ ผู้คนไม่จนนักแต่ก็ไม่รวยมาก ทำเลดีเชื่อมการคมนาคมทุกทิศทางและถ้าจะถามว่าพลังแผ่นดินของภาคเหนือตอนล่างอยู่ที่ไหน ผมขอฟันธงลงไปว่าอยู่ในศักยภาพด้านเกษตรกรรม ทำเลที่ตั้ง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและจิตวิญญาณวีรชาติไทย !

ลองช่วยกันต่อจิ๊กซอว์ของพลังเหล่านี้ดูซิครับ มันอาจเป็นกุญแจที่จะไขไปสู่ความเข้มแข็งและภูมิทัศน์ของท้องถิ่นได้ในเร็ววัน

สรภ.พิบูลสงคราม

ตารางแสดงข้อมูลสถานการณ์ความมั่นคงของจังหวัดในภาคเหนือตอนล่าง*

(* ปี 2541)

จังหวัด	(%) ทุจริตคอรัปชั่น	(อสมท/อสมทฯ - อสมท) ทั่วประเทศ	(กธ./กฐ.) ทั่วประเทศ	(กกต./กกต.) ทั่วประเทศ	(กธ.รพช./กธ.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ	(กกต.รพช./กกต.รพช.) ทั่วประเทศ					
นครสวรรค์	6.9	ไม่พบ	15.5	28.3	105	3.9	11	20.6	37,957	27,690	4.5	4.2	11.6	45.9	54	63	41	7	49.8	1.6	7.8	1.3	4.6	1.2	25.5	3.8	1.7
อุทัยธานี	67.2	พบ	9.9	-	46.4	-	10.8	50.1	53,517	-	1.6	24.6	14.8	38.3	1,859.1	16	16	-	150.8	7.8	7.8	1.3	4.6	1.2	25.5	3.8	1.7
พิจิตร	22.3	พบ	13.7	19.8	72.1	8.6	14.5	7.5	39,410	18,947.0	4.3	4.5	3.6	97.5	1,216.8	44	52	-	39.5	1.3	1.3	4.6	1.2	25.5	3.8	1.7	
สุพรรณบุรี	38.6	ไม่พบ	31	12.3	55.5	8.8	11	22	38,406	18,819.0	0	8.8	11.4	67	1,683.0	18	25	1	49.3	4.6	4.6	1.2	25.5	3.8	1.7		
เพชรบูรณ์	19.9	ไม่พบ	9.8	8.6	79.6	4.4	7.9	77.8	28,982	11,964.0	2.2	15.9	9.7	60.7	1,183.7	28	97	-	62.1	1.2	1.2	25.5	3.8	1.7			
สุโขทัย	33.6	ไม่พบ	35.1	18.8	89.8	8.5	11.5	70	30,887	19,650.0	3.4	16.3	14.7	97.2	1,441.9	45	99	9	13.6	25.5	25.5	3.8	1.7				
พิจิตร	0.8	ไม่พบ	12.3	29.8	121.2	6.2	15.4	83.6	30,260	24,401.0	5.9	4.6	8.6	38.7	97.7	69	35	2	108.9	3.8	3.8	1.7	25.5	3.8	1.7		
กำแพงเพชร	23.7	ไม่พบ	18.8	67.9	86	3.2	8	18.8	39,499	11,807.0	4.1	7.8	10.5	67.9	1,484.0	30	28	10	123.1	1.7	1.7	4.6	1.2	25.5	3.8	1.7	

สรจ. พิบูลสงคราม

วิทยาศาสตร์

“The whole of science is nothing
more than a refinement of every day thinking”

Albert Einstein(1879-1955)

“ทั้งหมดของวิทยาศาสตร์ไม่ได้มีอะไรมากไปกว่า
การขัดเกลาความคิดในชีวิตประจำวัน ให้ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้น”

อัลเบิร์ต ไอนสไตน์(ปรมาจารย์ทางฟิสิกส์)

สรภ.พิบูลสงคราม